103880 ـ ویژگی‌های لحد و شق در قبر

سوال

آیا ریختن خاک مستقیماً بر صورت مرده‌ای که در شق دفن شده جایز است؟ روش درست این کار (دفن در شق) در صورت ناچاری چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

نخست:

کیفیت شق: گودالی در میان قبر به اندازهٔ مرده کنده می‌شود و دو طرف آن با خشت چیده می‌شود تا بر سر مرده فرو نریزد. مرده بر پهلوی راست رو به قبله قرار می‌گیرد، سپس سقف این گودال با سنگ یا مانند آن پوشانده می‌شود و سقف کمی بالاتر می‌آید تا به مرده برخورد نکند؛ سپس خاک ریخته می‌شود.

چگونگی لحد: در پایین دیواره قبر که نزدیک‌تر به قبله است، مکانی کنده می‌شود تا مرده بر پهلوی راست رو به قبله در آن قرار گیرد. سپس این گودال با خشت در پشت مرده بسته شده و بر آن خاک ریخته می‌شود.

«أحكام المقابر في الشريعة الإسلامية» (ص ۳۰) نوشتهٔ دکتر عبدالله سحیبانی.

لحد و شق به اجماع علما جایز هستند، اما لحد برتر است؛ زیرا قبر رسول الله ﷺ این‌گونه بود. مسلم (۹۶۶) از سعد بن ابی‌وقاص رضی الله عنه روایت کرده که در بیماری منجر به وفاتشان گفتند: برای من لحدی بکنید و خشت‌ها را بر من استوار کنید، همان‌گونه که برای رسول الله ﷺ انجام شد.

ابن قدامه رحمه‌الله در «المغني» (۲/۱۸۸) می‌گوید: «سنت این است که قبر مرده لحد شود، همان‌گونه که با قبر پیامبر ﷺ انجام شد».

نووی رحمه‌الله در «المجموع» (۵/۲۵۲) می‌گوید: «علما اجماع دارند که دفن در لحد و شق هر دو جایز است؛ اما اگر زمین سخت باشد و خاکش فرو نریزد، لحد برتر است و اگر زمین سست باشد و خاکش فرو بریزد، شق برتر است».

ابن عثیمین رحمه الله در «الشرح الممتع» (۵/۳۶۰) می‌گوید: «اما اگر به شق نیاز باشد اشکالی ندارد. نیاز به شق زمانی

است که زمین ماسه‌ای باشد و لحد در آن ممکن نباشد؛ زیرا اگر در ماسه لحد کنده شود فرو می‌ریزد. پس گودالی کنده می‌شود، سپس در میان آن شکافی ایجاد می‌گردد و دو طرف گودال خشت قرار می‌دهند تا ماسه فرو نریزد و مرده را میان این خشت‌ها می‌گذارند».

دوم:

بر این اساس، خاک مستقیماً بر صورت یا بدن مرده ریخته نمی‌شود، چه قبر لحد باشد و چه شق. زیرا در لحد، مرده درون گودالی است که در دیوارهٔ قبر کنده شده، بنابراین خاک روی او ریخته نمی‌شود. در شق نیز خاک بر روی سقف شق ریخته می‌شود و مستقیماً روی مرده نمی‌ریزد.

و الله اعلم.